

ابعاد شخصیت علی (ع) از دیدگاه پیامبر اعظم (ص).....

حمید نگارش

استادیار پژوهشکده تحقیقات اسلامی

جلوه به صد ناز کرد لیلی حسن قدم   پرده ز رخ باز کرد بدر منیر ظلم
 نغمه گری ساز کرد معدن کل حکم   یا سخن آغاز کرد عن اللطیف الخبیر
 به هر که مولی منم، علی است مولای او   نسخه اسماء منم علی است طغرای او
 سرّ معماً منم علی مجلای او   محیط انشاء منم علی مدار و مدیر
 طور تجلی منم سینه سینا علی است   سرّ انا الله منم آیت کبری علی است
 ذرة بیضاء منم لؤلؤ لا لا علی است   شافع عقبی منم، علی مشار و مشیر

امام خمینی (ره): کدام شخصیت است که می تواند ادعا کند از خردسالی تا آخر عمر رسول اکرم (ص) در دامن و پناه و تحت تربیت وحی و حامل آن بوده است جز علی بن ابی طالب (ع)، که وحی و تربیت صاحب وحی در اعماق روح و جان او ریشه دوانده پس او به حق عبدالله است و پرورش یافته عبدالله اعظم. صلوات و سلام بی پایان به رسول اعظم که چنین موجود الهی را در پناه خود تربیت فرمود و به کمال لایق انسانیت رساند.

چکیده

این مقال بر آن است تا برخی از ابعاد شخصیت علی (ع) را از منظر پیامبر اعظم (ص) تبیین نماید، همان انسان ملکوتی که در خانه کوچک و دامن پر مهر پیامبر اکرم (ص) تربیت شد و

بالید. پیامبر اعظم (ص) بارها فضایل علی (ع) را گوشزد کرده و ابعاد وجودی آن بزرگ مرد را فراروی مردمان نهاد تا همگان راه هدایت الهی را دریابند و بعد از او به بیراهه نروند.
کلید واژه‌ها: علی (ع)، پیامبر اعظم (ص)، وصی

علی (ع) خانه زاد خدا

دانشمندان شیعه و اهل سنت نوشته‌اند که امام علی (ع) در خانه کعبه دنیا آمد. بنا به نقل این اندیشمندان، ولادت علی (ع) در سیزدهم رجب سال سی ام پس از عام الفیل در خانه کعبه روی داد. از جمله این افراد مسعودی است که محل ولادت علی (ع) را کعبه دانسته است.^۲ مورخین نقل کرده‌اند که مادر وی فاطمه، دختر اسد فرزند هاشم، از نخستین گروندگان به اسلام بود، هنگامی که دچار درد زایمان گردید، راه مسجد الحرام را پیش گرفت و خود را به دیوار کعبه نزدیک ساخت و چنین گفت: «خداوندا به تو و پیامبران و کتاب‌هایی که از طرف تو نازل شده‌اند و نیز به سخن جدم ابراهیم سازنده این خانه ایمان راسخ دارم. پروردگارا به پاس احترام کسی که این خانه را ساخت و به حق کودکی که در رحم من است، تولد این کودک را برای من آسان فرما!»

لحظه‌ای نگذشت فاطمه بنت اسد به صورت اعجاز آمیزی وارد خانه خدا شد و در آن جا وضع حمل نمود.^۳

حمیری شاعر معروف اهل بیت در وصف این حالت ضمن اشعاری می‌گوید:

وَأَلْبَيْتُ حَيْثُ فَنَاءُهُ وَالْمَسْجِدُ	وَأَسَدْتُهُ فِي حَرَمِ الْإِلَهِ وَامْنِهِ
طَابَتْ وَطَابَ وَوَلِيدُهَا وَالسَّوْدُ	بَيْضَاءَ طَاهِرَةً الثِّيَابِ كَرِيمِهِ
وَبَدَا مَعَ الْقَمَرِ الْمُنِيرِ الْأَسْعَدُ	فِي لَيْلَةٍ غَابَتْ نُجُوسُ نُجُومِهَا
إِلَّا ابْنَ آمَنِهِ، النَّبِيُّ مُحَمَّدُ	مَالَفٌ فِي حَزَقِ الْقَوَائِلِ مِثْلِهِ

ترجمه: مادرش او را در حرم خدا و محل امنش زاد. آنجا که خانه‌اش و آنجا که پیرامون آن مرکز لطف و رحمت قرار گرفته است. مولودی سپید روی، پاکیزه جامه، بزرگوار، مادری پاک و مولودی پاک و زایشگاهی پاکیزه در شبی که ستاره‌های نحس در آسمان دیده نمی‌شد و ماه تابان با چهره مبارکش ظاهر شده بود. مانند او کسی جز فرزند آمنه (پیامبر) در پارچه قابله‌ها پیچیده نشده است.

آری مولود کعبه این گونه به دنیا آمد. فاطمه بنت اسد بعد از خروج از کعبه نوزاد خود را به خانه آورد. پیامبر از ماجرا باخبر شده بود و در خانه ابوطالب بود. نوزاد تا آن لحظه چشم باز نکرده بود. نخستین بار که چشم گشود، لحظه‌ای بود که پیامبر تبریک گویان به همسر عمومی خویش، نوزاد را از آغوشش برگرفت. بدین سان نخستین نگاه نوزاد به روی محمد(ص) بود. آن حضرت صورت نوزاد را بوسید و نامش را علی نهاد و به عمو و همسرش مزده داد که این نوزاد آینده‌ای بس درخشان دارد.^۵

علی(ع) پرورش یافته دامن وحی

شخصیت کودک در سنین کودکی بسان برگ سفیدی، آماده پذیرش هر نوع شکلی است که روی آن ترسیم شود. این فصل از عمر برای تربیت کنندگان بهترین فرصتی است که می‌توانند کودک و نوجوان را با اصول انسانی و ارزش‌های اخلاقی آشنا سازند.

پیامبر اسلام(ص) تربیت علی(ع) را در این دوران نونهالی به عهده گرفت. علی(ع) در این باره می‌فرماید:

وَقَدْ عَلِمْتُمْ مَوْضِعِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بِالْقَرَابَةِ الْقَرِيبَةِ وَالْمَنْزِلَةِ الْخَاصَّةِ وَضَعَنِي فِي حَجْرِهِ
وَأَنَا وَوَلَدٌ يَضُمُّنِي إِلَى صَدْرِهِ وَ يَكْتَفِينِي فِي فِرَاشِهِ وَ يُمْسِكُنِي جَسَدَهُ وَ يَشْمُنِي عَرْفَهُ وَ كَانَ يَضَعُ
الْحَيْءُ ثُمَّ يَلْقَمُنِيهِ.^۶

شما قدر و منزلت مرا از رسول خدا(ص) به سبب خویشی نزدیک و مقام مخصوصی که نزد آن حضرت داشتتم، کاملاً آگاه هستید. زمانی که من نوزاد بودم مرا به سینه خود می‌گرفت و در کنار بستر خود از من حمایت می‌کرد و او را استشمام می‌کردم و او غذا در دهان من می‌گذاشت.

این جملات بیانگر تصویر دقیقی از نحوه تربیت امام(ع) به دست رسول الله(ص) است. آری محمد(ص) نهال خدا بود که خداوند از علمش او را علم آموخت و از ادبش او را پرورش داد و علی(ع) نهال محمد(ص) است که از دامنش، دانش فراگرفت و از ادب و تربیتش به آداب و تربیت آشنا گردید. به نقل بعضی از روایات معتبر اهل تسنن، از نعمت‌هایی که خداوند تنها به علی(ع) ارزانی فرمود این بود که او پیش از اسلام در خانه رسول خدا(ص) بود. روایت است که فاطمه بنت اسد علی(ع) را هنگامی به دنیا آورد که

پیامبر خدا(ص) سی سال داشت. پیامبر او را بسیار دوست می‌داشت و به فاطمه می‌گفت گهواره علی را نزدیک بستر من قرار دهید. ابن ابی الحدید معتزلی از حسین بن زید بن علی (نواده امام چهارم(ع)) نقل کرده است که از پدرم زید شنیدم رسول خدا(ص) گوشت و خرما را می‌جوید تا نرم گردد و سپس در دهان علی(ع) می‌نهد، در حالی که او کودکی در خانه آن حضرت بود.^۷

علی(ع) اولین گرونده به پیامبر(ص)

بسیاری از محدثان و تاریخ نویسان نقل می‌کنند که پیامبر(ص) روز دوشنبه مبعوث به رسالت شد و علی(ع) فردای آن روز (سه شنبه) ایمان آورد. «بُعِثَ النَّبِيُّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَ اَسْلَمَ عَلِيٌّ يَوْمَ الْاَثْنَاءِ»^۸ پیامبر اکرم(ص) خود بیش از دیگران بر این امر صحنه می‌گذارند و می‌فرمودند: «اَوَّلُكُمْ وَاوَّلُ عَلِيٍّ عَلَى الْخَوْضِ اَوَّلُكُمْ اِسْلَامًا عَلِيٌّ بِنِ ابِي طَالِبٍ(ع)»^۹؛ نخستین کسی که در روز رستاخیز با من در حوض کوثر ملاقات می‌کند پیش قدم‌ترین شما در اسلام علی بن ابی طالب(ع) است.

علی(ع) خود در این باره می‌فرماید:

اَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَ اَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَ اَنَا الصِّدِّيقُ الْاَكْبَرُ لَا يَقَوْمُا بَعْدِي الْاَكَاذِبُ مَفْتَرِي وَ لَقَدْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ قَبْلَ النَّاسِ بِسَبْعِ سِنِينَ وَ اَنَا اَوَّلُ مَنْ صَلَّى مَعَهُ.^{۱۰}
 من بنده خدا و برادر پیامبر خدایم و من صدیق اکبرم. جز من کسی مگر دروغگوی نهمت زن مدعی آن نشود. من هفت سال پیش از مردم با پیامبر(ص) نماز گزاردم. من نخستین کسی بودم که با آن حضرت نماز گزاردم.

مرحوم علامه امینی در تأیید این مطلب چندین روایت ذکر می‌کند که به بعضی از آنها اشاره می‌شود.

۱. قال علی(ع): اَنَا اَوَّلَ رَجُلٍ اَسْلَمَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ(ص).

۲. قال علی(ع): اَنَا اَوَّلُ مَنْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ(ص).

۳. قال علی(ص): اَمَنْتُ قَبْلَ النَّاسِ بِسَبْعِ سِنِينَ.

۴. قال علی(ص): عَبَدْتُ اللَّهَ قَبْلَ أَنْ يَعْبُدَهُ أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْاُمَّةِ خَمْسَ سِنِينَ.

اجازه بدهید این قسمت از بحث را با یک جریان تاریخی که مؤید مطلب مذکور

می باشد خاتمه دهیم. عقیف کنندی می گوید در یکی از روزها برای خرید لباس و عطر وارد مکه شدم و در مسجد الحرام در کنار عباس بن عبدالمطلب (یکی از بازرگانان مکه) نشسته بودم. چیزی نگذشت موقعی که خورشید به اوج بلندی رسید، ناگهان دیدم مردی آمد و نگاهی به آسمان کرد و سپس رو به کعبه ایستاد. چیزی نگذشت نوجوانی به وی ملحق گردید و در سمت راست او ایستاد. سپس زنی وارد مسجد الحرام شد و در پشت سر هر دو نفر قرار گرفت و هر سه نفر حساب خود را از جامعه خویش جدا ساختند و خدایی جز خدای ملت مکه را می پرستیدند. در شگفت ماندم و شگفتی خود را به عباس ابراز کردم. او گفت آیا این سه نفر را می شناسی؟ گفتم نه. گفت نخستین فردی که وارد شد و جلوتر از هر دو نفر ایستاد، برادرزاده من محمد عبدالله (ص) و دومین فرد برادر زاده دیگر من علی بن ابیطالب (ع) و سومین شخص، همسر محمد (ص) است و او (محمد بن عبدالله (ص)) مدعی است که آیین وی از طرف خدا برای او نازل شده است و اکنون زیر آسمان خدا، کسی از این دین جز این سه نفر پیروی نمی کند.^{۱۱}

علی (ع) برادر پیامبر (ص)

از اصول اجتماعی آیین اسلام، پیوند برادری و اخوت اسلامی است. پیامبر اکرم از بنیان و مؤسسين این -حرکت اجتماعی و اسلامی می باشند و در جهت استوار ساختن این پیوند تلاش و افری از خود نشان دادند.

در تاریخ می خوانیم که آن بزرگوار پس از ورود مهاجران به مدینه، برای اولین بار پیوند برادری میان دو تیره اوس و خزرج از انصار را برقرار کردند. پیامبر اکرم (ص) با این حرکت خود، دو ستون عمده اسلام را در برابر مشرکان یکی کردند.

برای بار دوم پیامبر (ص) دستور دادند که یارانش از مهاجرین و انصار با یکدیگر برادر شوند و هر کدام برای خود برادری بگیرد. پیامبر فرمود: «تأخو فی الله اخوین اخوین» در راه خدا دوتا دو تا با هم برادر شوید. به فرمان پیامبر، افراد در آن روز با یکدیگر پیوند برادری برقرار کردند. ابوبکر با عمر، عثمان با عبدالرحمن بن عوف، طلحه با زبیر، ابی بن کعب با ابن مسعود، عمار با ابوحنیفه، سلمان با ابوالدرداء و... پیوند برادری بستند و دست یکدیگر را به عنوان برادر فشردند و از این طریق یک نوع قدرت سیاسی - معنوی بر سر

آنان سایه افکند. (این پیوند برادری که در میان افراد معدودی صورت گرفت، غیر از آن اخوت همگانی است که قرآن مجید آن را در مقیاس جهان اسلام نسبت به همه مؤمنان عنوان کرده است). بعد از آنکه هر یک از حاضران برای خود برادری تعیین کرد، علی (ع) به حضور پیامبر (ص) رسید و فرمود: «آخِيَت بَيْنَ أَصْحَابِكَ وَ لَمْ تُوَخِّ بَيْنِي وَ بَيْنَ أَحَدٍ»؛ میان اصحاب خود پیمان برادری بستی ولی مرا با هیچ کس برادر نکردی! حضرت در جواب، بیانی فرمود که نشان دهنده منزلت علی (ع) نزد پیامبر اکرم (ص) می باشد. ایشان فرمودند: «أَنْتَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ الَّذِي بَعْنِي بِالْحَقِّ مَا أَخْرَجْتَكَ إِلَّا لِتَقْبِي، أَنْتَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ».

تو برادر من در این جهان و سرای دیگر هستی. به خدایی که مرا به حق برانگیخته، من کار برادری تو را به عقب انداختم که تو را برادر خود انتخاب کنم؛ اخوتی که دامنه آن هر دو جهان را فراگیرد.^{۱۲}

علی (ع) جان پیامبر (ص)

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَ أَبْنَاءَكُمْ وَ نِسَاءَنَا وَ نِسَاءَكُمْ وَ أَنْفُسَنَا وَ أَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ (آل عمران: ۶۱)

هرگاه بعد از علم و دانشی که به تو رسیده کسانی با تو به بحث و ستیز برخیزند، به آنها بگو بیایید ما فرزندان خود را دعوت می کنیم، شما هم فرزندان خود را. ما زنان خویش را فرا می خوانیم، شما هم زنان خویش را. ما از نفوس خویش دعوت می کنیم، شما هم از نفوس خود. آنگاه مباحله می کنیم و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار می دهیم.

مفسران شیعه و اهل سنت تصریح نموده اند که این آیه (مباحله) در حق اهل بیت پیامبر نازل شده است و منظور از انفسنا، تنها علی (ع) بوده است و احادیث فراوانی در این باره نقل گردیده است.^{۱۳}

مفسرین هم چنین ذکر نموده اند که در این آیه سه کلمه وجود دارد که بر مقام والای اهل بیت دلالت می کند. آن سه کلمه، انفسنا، نسائنا و ابنائنا می باشد. بدون شک منظور از ابنائنا امام حسن (ع) و امام حسین (ع) بوده و در این هیچ اختلافی نیست و نسائنا بر کسی جز فاطمه زهرا (س) تطبیق نمی شود و اما «انفسنا»، اشاره به علی (ع) دارد.^{۱۴}

استاد سبحانی در خصوص عبارت انفسنا می نویسد: علمای تفسیر به اتفاق می گویند مقصود از عبارت و «انفسنا»، علی بن ابیطالب (ع) می باشد که قرآن مجید او را نفس پیامبر (ص) شمرده است؛ زیرا تجاذب فکری و روحی نه تنها دو همفکر را به سوی هم می کشاند بلکه گاهی دو فرد را شخص واحد نشان می دهد. این نوع کشش و گریز براساس سنخیت یا تضاد روحی پی ریزی شده است. از این مسئله در فلسفه اسلامی چنین تعبیر شده است:

السِّنْخِيَةُ عِلَّةُ الْإِنْضَامِ^{۱۵} سنخیت و مشابهت مایه اجتماع و انضمام اشیاء است.

علی (ع) وصی پیامبر (ص)

پیامبر اکرم (ص) در سال دهم هجرت برای انجام آخرین حج خود به مکه عزیمت کردند. افرادی که در رکاب آن پیامبر الهی پروانه وار حلقه زده بودند، بالغ بر صد هزار نفر تخمین زده می شدند. در انتهای مراسم حج پیامبر اکرم (ص) در راه مدینه در سه مایلی جحفه در مکانی به نام غدیر خم ایستادند و پیام الهی را برای همه حاضرین اعلام فرمودند.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ. (مانده: ۶۷)

ای پیامبر آنچه را از پروردگارت بر تو فرود آمده به مردم برسان و اگر نرسانی، رسالت خدای را به جانپوردهای و خداوند تو را از گزند مردم حفظ می کند.

این ابلاغ آنقدر مهم بود که مکمل رسالت ذکر گردید، به گونه ای که اگر انجام نمی گرفت، رسالت رنگ کمال به خود نمی گرفت.

بسیاری از مورخان و محدثان شیعه و اهل سنت ذکر کردند که آیه مذکور در غدیر خم نازل شده و طی آن خدا به پیامبر مأموریت داده است که علی (ع) را به عنوان مولای موحدان و مؤمنان معرفی نمایند.^{۱۶} پیامبر (ص) از مردم اقرار گرفتند: أَلَسْتُ أَوْلَىٰ بِكُمْ؟ آیا این گونه نبود که من بر شما ولایت داشته و در تدبیر امور بر شما مقدم بودم؟ زمانی که مردم تصدیق کردند، فرمودند: مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ؛ هر کس که من مولای او هستم، علی (ع) بر او ولایت دارد. سپس آیاتی نازل شد که بر خشنودی و رضای الهی از دین حکایت می کرد.

أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا. (مانده: ۳)

این جریان را بیش از صد صحابی پیامبر روایت و حدود ۳۶۰ نفر از علمای بزرگ اسلام

آن را به نوعی گزارش کرده‌اند. به باور بسیاری از مسلمانان پیام این حرکت الهی، نصب علی به منصب ولایت و سرپرستی مسلمانان می‌باشد و پیامبر با این اقدام خود خواسته‌اند وصی خود و جانشین بعد از خود را معین نمایند.^{۱۷}

قرائن فراوانی وجود دارد که ثابت می‌کند حادثه غدیر به منزلهٔ اعلام منصب ولایت علی (ع) می‌باشد که به یک مورد آن بسنده می‌شود. این که پیامبر خدا این جمعیت بالغ بر صد هزار نفر را در یک روز بسیار گرم برای یک پیام مهم فراخواند و در آغاز سخن اعلام فرمود که به زودی دعوت حق را اجابت خواهد نمود، مبین این نکته است که آن رسول الهی مأمور به ابلاغ پیام مهمی بوده‌اند؛ پیامی که از تبلیغ آن نوعی هراس و ملاحظه داشته‌اند و احساس می‌کردند که ممکن است با مخالفت عده‌ای روبه‌رو گردد. لذا خداوند بدو فرمود: «وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ» (مانده: ۹۷)؛ خداوند تو را از مردم حفظ خواهد کرد.

به هر حال تعیین رهبری و زعامت مردم، آن چنان مهم و حیاتی است که آن سفیر الهی در آخرین روزهای خود تصمیم به ابلاغ آن می‌گیرند و بدین سان وصی خود را معین می‌کنند. پیامبر گرامی اسلام بارها بر این جایگاه امامت علی (ع) تصریح کرده و او را خلیفه و وصی خود معرفی فرموده‌اند.^{۱۸}

علی (ع) جان فروش راه خدا و پیامبر (ص)

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَئُوفٌ بِالْعِبَادِ (بقره: ۲۰۷)

برخی از مردم کسانی هستند که جان خود را برای تحصیل رضای خداوند می‌فروشند و خداوند به بندگان خود رئوف و مهربان است.

بسیاری از مفسران بر این باورند که شأن نزول آیه مذکور به حادثه لیلۃ المبیت مربوط می‌شود؛ همان شبی که مشرکان قریش نقشهٔ قتل رسول خدا را می‌کشند و تصمیم می‌گیرند که به طور دسته جمعی به خانه آن بزرگوار حمله کنند و ایشان را در بستر بکشند.

فرشته وحی، پیامبر خدا را آگاه و دستور خدا را مبنی بر ترک مکه به وی ابلاغ کرد. پیامبر (ص) به علی (ع) فرمود: در بستر او بخوابد تا بدین وسیله دشمن تصور کند که پیامبر هنوز در خانه است و به فکر تعقیب ایشان بر نیاید.

بدین سان علی (ع) در جهت حفظ پیامبر از جان خود می‌گذرد و خود را آماده مرگ در راه خدا و پیامبرش می‌نماید. دانشمندان سنی و شیعه نقل کرده‌اند که خداوند در آن شب به دو فرشته بزرگ، خود جبرئیل و میکائیل خطاب کرد که اگر من برای یکی از شما مرگ و برای دیگری حیات مقرر کنم کدام یک از شما حاضر است مرگ را بپذیرد و زندگی را به دیگری واگذار کند؟ در این لحظه هیچ کدام نتوانستند مرگ را بپذیرند و در راه دیگری فدا کنند. سپس خدا به آن دو فرشته خطاب کرد که پس به زمین فرود آید و ببینید که علی (ع) چگونه مرگ را خریده و خود را فدای پیامبر نموده است! سپس جان علی را از شر دشمن حفظ کنید.^{۱۹}

نتیجه گیری

از مجموع آنچه در این نوشتار ذکر شد نتیجه گیری می‌شود که:

۱. علی (ع) نزد خداوند از جایگاهی بس ارزشمند و والا برخوردار است.
۲. علی (ع) در دامان نبی اکرم (ص) رشد کردند.
۳. قرآن که زبان اسلام می‌باشد؛ علی (ع) را نفس پیامبر معرفی می‌نماید.
۴. علی (ع) برادر پیامبر (ص) است.
۵. علی (ع) نه تنها جان فروش راه خدا و پیامبر (ص) بود، بلکه وصی و جانشین برحق پیامبر (ص) نیز است.

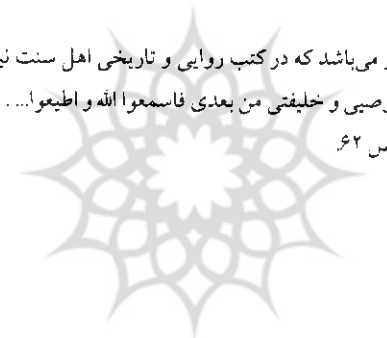
این مقال را با چند بیت شعر به پایان می‌بریم:

رنج نابرده به گنج دل ویرانه ما	گنج از مهر تو دارد دل ویرانه ما
گل ما را بد قدرت به ولای تو سرشت	نقش روی تو بود در دل دیوانه ما
مستی از می‌کند، آن بی‌خبر از مستی عشق	کسی خبر دارد از این ناله مستانه ما
آن که مست از می‌ناب است کجا می‌داند	یار ما کیست، که بُد ساقی میخانه ما
حرم کعبه سرا مولد از آن شد یعنی	ای مهین بنده، تویی صاحب این خانه ما

پی‌نوشتها:

۱. دیوان شعر، مرحوم حاج شیخ محمد حسین غروی اصفهانی، معروف به کمپانی، ص ۲۷، دارالکتب الاسلامیه.
۲. ر.ک: مروج الذهب و معادن الجواهر (دارالاندلس)، ج ۲، ص ۳۴۹.
۳. ر.ک: پژوهشی عمیق از زندگانی علی (ع)، جعفر سبحانی (جهان آرا)، ص ۲۰.

۴. ر.ک: زندگانی امیرالمؤمنین، هاشم رسولی محلاتی، (انتشارات علمیه اسلامیة)، ج ۱، ص ۲۶.
۵. تاریخ اسلام از آغاز تا هجرت، علی دوانی، ص ۷۶، دفتر انتشارات اسلامی.
۶. نهج البلاغه، خطبه ۲۳۴.
۷. دانشنامه امام علی (ع)، گروهی از نویسندگان، ج ۸، ص ۱۵۰.
۸. مستدرک حاکم، حاکم نیشابوری، ج ۲، ص ۱۱۲.
۹. همان، ج ۳، ص ۱۳۶.
۱۰. الغدير، علامه امینی، دارالکتاب، ج ۳، ص ۲۲۱.
۱۱. ر.ک: تاریخ الطبری، طبری، ج ۲، ص ۳۱۲؛ دارالمعارف و الکامل فی التاریخ، ابن اثیر، ج ۲، ص ۵۷، دارالمعارف.
۱۲. ر.ک: فروغ ولایت، جعفر سبحانی، مؤسسه امام صادق (ع)، ص ۷۰.
۱۳. ر.ک: تفسیر نمونه، مکارم شیرازی، (دار الکتب الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۴۰.
۱۴. پیام قرآن، مکارم شیرازی، هدف، ج ۹، ص ۲۵۴.
۱۵. ر.ک: فروغ ولایت، ص ۶۹.
۱۶. الغدير، ج ۱، ص ۱۹۶ تا ۲۰۹.
۱۷. ر.ک: الغدير، ج ۱۱، ص ۱۴.
۱۸. از جمله این موارد حدیث معروف دار می باشد که در کتب روایی و تاریخی اهل سنت نیز آمده است. پیامبر اکرم (ص) می فرمایند:... ان هذا اخی و وصی و خلیفتی من بعدی فاسمعوا لله و اطیعوا... ر.ک: تاریخ طبری، ج ۲، ص ۳۱۹ و الکامل فی التاریخ، ج ۲، ص ۶۲.
۱۹. ر.ک: فروغ ولایت، ص ۵۷.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی